
УДК 025.2

**Владислав Муха,
Світлана Очеретянко,
Руслан Руденко**

Інститут енциклопедичних досліджень НАН України

Книгозбірня Інституту енциклопедичних досліджень НАН України

Формування фондів бібліотеки почалося з книжок, успадкованих від невеликої бібліотеки Координаційного бюро Енциклопедії сучасної України НАН України, а також подарованих із власних книгозбірень І. Дзюби, Я. Яцківа, М. Железняка. Деякі книги отримали від фонду «Сейбер-Світло», яким опікувалася Ольга Ісаєвич, зокрема повне зібрання енциклопедій «World Book», «The World Book Student Discovery Encyclopedia», «The Encyclopedia Americana» та «The World Book Encyclopedia of Science». Зиновій Ватаманюк подарував «Britannica», а Григорій Панич, автор і симпатик Енциклопедії Сучасної України, — академічний словник «Сучасна українська мова» в 11-ти томах.

Працівниками бібліотеки — Людмилою Гутник та Тетяною Галькевич — була проведена ґрунтовна робота з упорядкування, організації та систематизації вже наявних фондів і опрацювання нових надходжень. Чимало зусиль доклали бібліотекарі для створення довідково-пошукового апарату, який би найповніше задовольняв потреби та вимоги співробітників Інституту й відповідав їхнім запитам. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки створено на традиційних носіях інформації (картках). Він складається з алфавітного й систематичного каталогів та з таких картотек: персоналій, періодичних видань, «Біобібліографічні посібники вчених України», CD-R та систематичної картотеки статей. Така структура довідково-бібліографічного апарату значно полегшує роботу над пошуком потрібної інформації.

Бібліотекарі працюють як над електронним бібліотечним каталогом, так і над електронною базою даних для підготовки енциклопедичних видань «Велика бібліографія», до якої вже внесено понад 5 тис. назв. Вони систематично поповнюються. Основним завданням бібліотеки Інституту енциклопедичних досліджень НАН України є розширення джерельної бази для роботи над енциклопедичними виданнями, забезпечення науковців Інституту необхідною інформацією з усіх галузей знань.

Фонд бібліотеки нині нараховує понад 8 тис. примірників. Наповнення та комплектування його має певну специфіку. Оскільки науковці Інституту енциклопедичних досліджень НАН України вивчають, аналізують та узагальнюють світовий і національний досвід у галузі енциклопедознавства, розробляють концепції, реєстри для різних типів енциклопедичних видань, виробляють методiku підготовки енциклопедичної статті та її інформаційного наповнення, працюють над створенням бібліографічного та іконографічного забезпечення, то в бібліотеці зібрано переважно літературу довідково-інформаційного, бібліографічного та біобібліографічного характеру з усіх галузей знань. Це насамперед енциклопедії, словники, довідники, бібліографічні та біобібліографічні покажчики, альбоми. Значно меншу частину фонду складають безпосередні праці науковців і твори художньої літератури.

Фонд бібліотеки постійно поповнюється новою літературою довідково-бібліографічного характеру. Це відбувається значною мірою за рахунок дарунків читачів, приватних осіб та організацій. Багато книг отримала бібліотека від авторів ЕСУ, а також від тих, про кого подавалися статті в Енциклопедії. Так, було подаровано історично-мемуарний збірник «Городенщина» (II том), видання «Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера», «Українська музична енциклопедія» (I—III томи), «Рух опору в Україні (1960—1990): енциклопедичний довідник», «Стрийщина: енциклопедичний довідник: у 2-х кн.», «Розмай Незалежної України. Художники Києва. Українське образотворче мистецтво 1991—2011 років. Живопис. Графіка. Скульптура», «На межі I—II тисячоліть. Художники Києва. Із древа життя українського образотворчого мистецтва. Живопис. Графіка. Скульптура», книги «Людмила Жоголь: Чарівниця художнього текстилю», «Емма Кшутаєвіч — художник та поет», «Кримськотатарські художники: кін. XIX — поч. XXI ст.: живопис, графіка, скульптура» (авт.-уклад. І. Заатов), «Черкащини славетні імена: [до 60-річчя утворення Черкаської області]», «Полтавщина: плин мистецтва, діячі. Мистецтвознавчі праці». Нещодавно постійний автор ЕСУ О. Колянчук передав для бібліотеки Інституту комплект журналів «Рідна мова: кварталник українського вчительського товариства у Польщі» та «Українські альманахи» (Варшава). Інформацію про книги з дарчими написами, надзвичайно теплими й доброзичливими, розміщено на сайті Інституту енциклопедичних досліджень НАН України (www.encyclopedia.kiev.ua).

Інститут передплачує різні за тематикою та спрямуванням наукові та науково-популярні періодичні видання (близько 25 одиниць на рік). Має бібліотека літературу іноземними мовами: англійською, французькою, польською, німецькою та ін. Це переважно енциклопедії, довідники, словники та

розмовники. Окремо створено фонд бібліографічних та біобібліографічних покажчиків учених Національної академії наук України, галузевих академій та академій вищої школи, що налічує понад 500 примірників. Зібрано також, поки що невелику, добірку книг на електронних носіях із різних галузей знань (також переважно довідково-інформаційного характеру). Окремо представлено краєзнавчу літературу, зокрема книги про міста, села, райони, області, етнічні землі України. Це такі видання, як «Енциклопедія Львова» (I—IV томи), «Тернопільський енциклопедичний словник» (I—IV томи), «Івано-Франківськ: енциклопедичний словник», енциклопедичні довідники: «Сумщина в іменах», «Прилуччина», «Кіровоградщина: історія та сучасність центру України» (I, II томи), «Буковина. Імена славних сучасників», серія книг М. І. Бушина «Черкаський край в особах (1941 — 2001)», «Енциклопедія Криворіжжя» та інші.

Варто зазначити, що у фондах бібліотеки є цінні сучасні закордонні енциклопедії, що були подаровані колегами-енциклопедистами із зарубіжних країн, які брали участь у Міжнародних конференціях «Українська енциклопедистика», проведених Інститутом у 2008, 2011, 2013 роках. Це, зокрема, «Башкирская энциклопедия» (I—VII томи), «Военная история башкир: энциклопедия», «Салават Юлаев: энциклопедия», «Воронежская энциклопедия» (I—II томи), «Воронежская историко-культурная энциклопедия», «Максим Багданович: энциклопедия», «Энциклопедия литературы и искусства Беларуси» (I—V томи), «Янка Купала: энциклопедический справочник», «Историческая энциклопедия Екатеринбург—Краснодар (1793—2009)», «Кратка Българская энциклопедия» (I т.), «Татарская энциклопедия», «Тюменская область: народы, языки, культуры: энциклопедический справочник», «Чувашская энциклопедия» (I—IV томи), енциклопедія грузинської мови (видана грузинською мовою). Ці та інші довідкові видання бібліотеки Інституту були представлені на Третій міжнародній науковій конференції «Українська енциклопедистика», яка проходила в Києві 22—23 жовтня 2013 року.

У фонді бібліотеки Інституту є низка видань із серії «ХТО є ХТО»: про політиків, науковців, економістів, митців України загалом і певних її регіонів. Зібрано також довідково-інформаційну літературу про вищі навчальні заклади України. У виданнях цього типу подано інформацію про історію навчальних закладів, про викладачів, що працювали колись і працюють донині, про студентів, які стали відомими в Україні та світі. Усі книги якісної поліграфії, гарно ілюстровані, деякі мають суперобкладинки. Бібліотека має резервний та обмінний фонди. Значна робота з книгообміну здійснюється з Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського НАН України, Національною парламентською бібліотекою України та з низкою науко-

вих бібліотек вищих навчальних закладів України, зокрема з Науковою бібліотекою ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Науково-технічними бібліотеками Національного авіаційного університету та Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний університет», бібліотекою Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка.

З метою ознайомлення співробітників Інституту з літературою, що надійшла до бібліотеки, постійно проводяться виставки нових надходжень і так звані дні інформації; бібліотекарі надають консультативну допомогу, зокрема готують бібліографічні довідки, допомагають знайти необхідні видання та інформацію. У цьому аспекті бібліотека Інституту активно співпрацює з Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського НАН України, Національною парламентською бібліотекою України. Відкрито міжбібліотечний абонемент, що значно розширює довідково-інформаційні, бібліографічні, методичні та пошукові можливості бібліотеки. Налагоджуються та підтримуються зв'язки й з іншими науковими бібліотеками України.

Працівники бібліотеки разом із науковцями Інституту опрацювали першодруки словників, створених на початку ХХ століття, якими дозволила покористуватися із власної книгозбірні Ольга Сенюк. Перевиданнями цих раритетних книг Інститут започаткував серію «Із словникової спадщини» (видруковано 10 словників і підготовлено до друку 4), яка покликана повернути до життя українські термінологічні словники, оскільки вони й донині зберігають наукове та практичне значення, а в радянські часи були заборонені й вилучені з ужитку.

Одним із результатів наукової діяльності працівників бібліотеки стало видання покажчика «Науковці України ХХ — ХХІ століть: метабібліографія» (укладачі: М. Г. Железняк, Л. М. Гутник, Т. А. Галькевич; 2010), у якому представлено понад 1000 імен учених України, що мають ступінь доктора наук, зокрема зазначено їхні праці, вчені звання, літературу про них, що дає змогу окреслити загальну картину розвитку науки зазначеного періоду. Нині працівниками бібліотеки та науковцями Інституту ведеться активна робота над укладанням 2-го доповненого видання з повним бібліографічним описом, розкриттям змісту опублікованих в Україні персональних бібліографічних покажчиків науковців України. Його заплановано проілюструвати фотокартками обкладинок цих покажчиків. Таке видання слугуватиме джерельною базою для вивчення історії української науки та персональної національної біобібліографії.

На сьогодні бібліотека Інституту енциклопедичних досліджень НАН України є довідково-інформаційним, консультаційним та науковим центром.